

Pokus trestného činu lúpeže vo vyšetrovaní

Anotácia: Odborný článok rozoberá praktickú rovinu pokusu trestného činu lúpeže, pričom autor vychádza aj z vlastnej kontrolnej činnosti v rámci vyšetrovania. Ďalej sa tejto problematike venuje z teoretického hľadiska, pričom je dôraz položený na vymedzenie **pokus**u ako vývojového štádia trestného činu **lúpeže**. Autor sa v teoretickej rovine zaoberá vzťahom trestného činu lúpeže a pokusu tohto trestného činu, zániku trestnosti pokusu, nesúladu páchatel'ovho úmyslu ohľadom výšky spôsobenej škody so skutočnosťou, vzťahu pokusu ku kvalifikovanej skutkovej podstate, nespôsobilým pokusom, načrtol súvislosti medzi lúpežou a lúpežnou vraždou.

Kľúčové slová: lúpež, pokus trestného činu, trestný zákon, vyšetrovanie, skutková podstata trestného činu, vývojové štádium trestného činu.

1. Úvod

Úvodom by som si dovoľil uviesť, čo ma k spracovaniu tohto článku viedlo. *Pri kontrole vyšetrovania* v zmysle príslušného ustanovenia vtedy platného nariadenia Ministerstva vnútra Slovenskej republiky¹ (ďalej len N MV SR), podľa ktorého vyšetrovateľ vtedajšieho úradu justičnej a kriminálnej polície Prezídia PZ (po reorganizácii úradom kriminálnej polície Prezídia Policajného zboru) pri kontrole vyšetrovania jednotlivých trestných vecí na úrade justičnej a kriminálnej polície krajského a okresného riaditeľstva Policajného zboru (v súčasnosti odboru kriminálnej polície krajského a okresného riaditeľstva Policajného zboru) alebo obvodného oddelenia Policajného zboru postupuje podľa interného predpisu a je oprávnený písomne odporúčať policajtovi zaradenému na niektorom z uvedených útvarov vykonanie konkrétneho postupu vo vyšetrovaní na zistenie skutkového stavu vecí alebo odstránenie procesných pochybení, *som zistil*, že na jednom nemenovanom okresnom riaditeľstve Policajného zboru je vedený v tom čase „živý“ prípad, kvalifikovaný ako zločin lúpeže podľa § 188 ods. 1, ods. 2 písm. c) Trestného zákona s poukazom na § 138 písm. a) Trestného zákona.

Na priblíženie skutkových okolností prípadu možno uviesť, že páchatel' zavolať taxík, previezol sa z bodu A do bodu B, kde si zadovážil z bytovne zbraň – veľký kuchynský nôž, s vopred uváženou pohnútkou olúpiť taxikára, dal sa previezť do bodu C, následne nôž použil voči poškodenému taxikárovi s úmyslom olúpiť ho, pričom pri skutku priložil nôž zozadu ku krku poškodeného a potiahol ho. Našťastie došlo iba k ľahkému zraneniu poškodeného, pričom podľa znaleckého posudku iba zhodou náhod nedošlo k fatálnemu následku.

Niekoľko by možno polemizoval, že daný skutok sa mohol kvalifikovať ako obzvlášť závažný zločin vraždy, ale pri vyšetrovaní bolo relatívne preukázateľne zdokumentované, že obvinený mal úmysel iba lúpiť, nie zabiť.

V každom prípade, aj vzhľadom na znalecký posudok a na spôsob spáchania skutku, by bolo namieste daný skutok kvalifikovať ako zločin ublíženie na zdraví v štádiu pokusu podľa § 14 ods. 1 Trestného zákona k § 155 ods. 1 Trestného zákona. Súbeh takýchto trestných činov ale nie je možný. Čo s tým ?

¹ Čl. 22 odsek 3 nariadenia ministra vnútra Slovenskej republiky (ďalej len N MV SR) o vymedzení príslušnosti útvarov Policajného zboru pri odhaľovaní trestných činov a zisťovaní ich páchatel'ov, o postupe v trestnom konaní, o výjazdových skupinách a špecializovaných tímoch a o zmene nariadenia ministra vnútra Slovenskej republiky č. 107/2005 o postupe pri evidovaní a manipulácii s vyšetrovacími spisami v platnom znení, ktoré bolo účinné od 15. 4. 2007 a bolo nahradené doteraz platným, aj keď tiež viackrát novelizovaným, N MV SR č. 175/2010, kde je obdobná právna úprava uvedená v čl. 25

Usúdil som, že v danom prípade je na mieste daný skutok kvalifikovať ako pokus obzvlášť závažného zločinu lúpeže (podrobnejšie sa k tomuto vyjadrím v pokračovaní článku) podľa § 14 ods. 1 k § 188 ods. 1, ods. 2 písm. c), **ods. 3 písm. a)** Trestného zákona . V tomto zmysle som vo veci konajúcemu policajtovi písomne odporučil kvalifikovať daný skutok. Aj keď sa vo veci konajúci policajt s mojim odporúčaním stotožnil, predložil spis prokurátorovi okresnej prokuratúry vykonávajúcemu v tejto veci dozor nad dodržiavaním zákonnosti v prípravnom konaní. Pretože v tom čase by bol na taký skutok príslušný na vyšetrovanie policajt krajského riaditeľstva Policajného zboru a na vykonávanie dozoru prokurátor krajskej prokuratúry, nepostačovalo, že sa prokurátor okresnej prokuratúry s mojim názorom stotožnil, lebo prokurátor krajskej prokuratúry túto kvalifikáciu odmietol.

Opísané okolnosti boli spúšťačom môjho záujmu o túto problematiku aj na základe iných prípadov z praxe, judikátov a konkrétnych vyšetrovacích spisov a viedli ma k účasti na najrôznejších seminároch a školeniach aj s účasťou odborníkov z Českej a Poľskej republiky, a preto som sa rozhodol spracovať **sumár** tých najzákladnejších skupín prípadov, kde sa reálne môžeme v aplikačnej praxi stretnúť s pokusom trestného činu lúpeže, aj keď sa pri prvotnom zoznámení s charakterom danej skutkovej podstaty môže zdať, že tato alternatíva prakticky nemôže nastať. Nemožno nespomenúť, že vzhľadom na to, že za pokus trestného činu všeobecne hrozí páchatelovi **rovnaká** trestná sadzba ako za dokonaný trestný čin², a teda i za pokus lúpeže môže byť uložený páchatelovi veľmi prísny trest odňatia slobody.

V ďalšej časti príspevku uvádzam sumár situácií, kedy nie že môže, ale kedy je potrebné, aby príslušný orgán činný v trestnom konaní a súd konanie páchatel'a právne kvalifikoval ako pokus trestného činu lúpeže. Ide o možný sumár najtypickejších situácií, pričom ale nie je vylúčené, že by mohli nastať prípady, ktoré v tomto prehľade nie sú zahrnuté, ako aj to, že zaradenie či nezaradenie niektorých situácií môže vyvolávať oprávnené pochybnosti.

2. Lúpež a pokus trestného činu

Nebezpečnosť trestného činu lúpeže je daná predovšetkým zásahom do **osobnej slobody** človeka, zásahom je tu postihnutý zároveň aj **majetok**. Objektom tohto trestného činu je teda nielen osobná sloboda, ale aj majetok, a to v akomkoľvek druhu vlastníctva. Ide teda o trestný čin s **dvomi objektmi**.³

Učebnica, resp. aj rôzne vydania komentárov,⁴ uvádzajú, že objektívna stránka trestného činu lúpeže spočíva v použití násillia alebo hrozby bezprostredného násillia. Táto činnosť slúži páchatel'ovi na prekonanie odporu napadnutej osoby, prejavenej alebo očakávanému. Prejavenie odporu zo strany poškodeného však vôbec nie je podmienkou, pokiaľ ide o prípad, keď si je napadnutý vedomý fyzickej alebo inej prevahy útočníka. Násillie môže smerovať aj na vec, ktorá ako prekážka napadnutú osobu chráni pred priamym útokom, pokiaľ odstraňovanie tejto prekážky je v priamej súvislosti s úmyslom zmocniť sa veci, ktorú má napadnutá osoba v bezprostrednej držbe. Taktiež môže násillie smerovať aj proti inej osobe, resp. veci, pokiaľ je prostriedkom nátlaku na vôľu poškodeného. Trestný čin je

² § 14 ods. 2 Trestného zákona, kde je uvedené, že „pokus trestného činu je trestný podľa trestnej sadzby ustanovenej na dokonaný trestný čin.“ Toto ustanovenie je rôzne formulované zhodné s v súčasnosti aj v minulosti platných kódexov Slovenskej aj Českej republiky.

³ IVOR, J. a kol. *Učebnica Trestné právo hmotné, 2. časť*, Bratislava 2006, s. 95.

⁴ SAMÁŠ, O., STIFFEL, H., TOMAN, P. *Trestný zákon stručný komentár*, Bratislava 2006, s. 380 a nasl., ŠÁMAL, P., PÚRY, F., RIZMAN, S. *Trestní zákon : komentář. II. díl.*, 6. dopl. a přeprac. vyd., Praha 2004, s. 1374 a nasl.,

VANTUCH, P. *Trestní zákoník s komentářem*, Olomouc 2011, s. 595 a nasl.

spáchaný násilím aj vtedy, ak je spáchaný na osobe, ktorú páchatel' uviedol do stavu bezbrannosti ľst'ou.⁵

Hrozba bezprostredného násilia je spravidla vyjadrená výslovne, ale v tomto smere stačí aj konkludentné konanie, ak je z neho a z ostatných okolností zrejmé, že násilie sa uskutoční ihneď, pokiaľ sa napadnutý nepodrobí vôli páchatel'a, napr. obstúpenie napadnutého skupinou páchatel'ov, napriahnutie k úderu či zatínanie pästí spojené s posunkami, z ktorých vyplýva rozhodlanie ihneď použiť násilie.

Trestný čin lúpeže je **dokonaný** použitím násilia alebo hrozby bezprostredného násilia, **dokončený je samotným zmocnením sa veci**. O dokonaný trestný čin lúpeže ide aj vtedy, keď sa páchatel'ovi nepodarilo zmocniť sa cudzej veci napr. preto, že poškodený nič u seba nemal, že páchatel' bol vyrušený, aj vtedy, keď po použití násilia alebo hrozby bezprostredného násilia sám dobrovoľne od ďalšieho konania upustil. Nie je potrebné, aby sa páchatel' veci zmocnil, pokiaľ sa jej však zmocní, krádež sa zvlášť nepripočítava. Môže ísť taktiež o zmocnenie sa veci na prechodné používanie.

Teória pokusu uvádza jeho všeobecné znaky – konanie, ktorého 1. závažnosť je väčšia ako nepatrná, 2. bezprostredne smeruje k dokonaniu trestného činu, 3. bolo spáchané v úmysle spáchať individuálne určitý trestný čin, a 4. vyznačuje sa absenciou dokonania. Na rozdiel od prípravy⁶ je pokus všeobecnou formou trestnej činnosti, čo znamená, že pokiaľ zákon nehovorí niečo iné, je možný ku každému úmyselnému trestnému činu.⁷

Konaním bezprostredne smerujúcim k dokonaniu trestného činu je najmä konanie 1. ktoré je popísané v príslušnej skutkovej podstate (začiatok vykonávania), resp. začne vykonávať aspoň niektoré z konaní uvedených v kumulatívnej skutkovej podstate, alebo konanie 2. spočívajúce v činnosti páchatel'a, ktoré síce ešte nie je uskutočňovaním konania uvedeného v príslušnej skutkovej podstate, ale má bezprostredný význam pre dokonanie trestného činu (musí mať priamy a bezprostredný význam pre spôsobenie následku, má byť spravidla v najužšej časovej súvislosti s následkom, ktorý má nastať – časová určenosť pokusu, a väčšinou má byť páchané na mieste, kde mal byť trestný čin dokonaný – miestna určenosť pokusu). Skutočnosti, ktoré môžu mať bezprostredný a priamy význam pre dokonanie trestného činu, sú: 1. odstraňovanie prekážok, ktoré bránia dokonaniu, 2. použitie prostriedkov na uskutočnenie vlastného zločinného úmyslu a 3. pôsobenie na hmotný predmet útoku.⁸

3 Dobrovoľné vzdanie sa pokusu a materiálne nedokončená lúpež

Nižšie uvádzané situácie sú v súlade s určitou logikou, ktorá zodpovedá povahe tejto skutkovej podstaty, ako bola už popísaná. Pokiaľ ide o trestný čin s dvomi objektmi, ktorý sa vyznačuje kumulatívnou skutkovou podstatou, pričom špecificky sa tu nechráni život a zdravie, je nutné zásadne odlišovať pojmy *dokonanie* a *dokončenie* trestného činu, obdobne, ako aj v prípade pokračujúcich trestných činov, ich jednotlivých útokov, zodpovedá tomu zaradenie *netypických* situácií, keď sa ako výnimky z pravidla vyskytujú prípady, keď konanie páchatel'a je potrebné kvalifikovať ako pokus trestného činu lúpeže.

⁵ § 122 ods. 6 Trestného zákona, kde je uvedené, že „Trestný čin je spáchaný ľst'ou, ak bol spáchaný s využitím omylu, ktorý páchatel' vyvolal, alebo s použitím úskoku.“

⁶ § 13 Trestného zákona.

⁷ KORGO, D. a kol. *Trestné právo hmotné (všeobecná časť)*, Bratislava 2004, s. 109

⁸ Bližšie vid' napr.: KORGO, D. a kol. *Trestné právo hmotné (všeobecná časť)*, Bratislava 2004, s. 109 a nasl., IVOR, J. a kol., *Učebnica Trestné právo hmotné, 1. časť*, Bratislava 2006, s. 236 a nasl., JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné*, Praha 2009, s. 272 a nasl.

Dobrovoľné vzdanie sa ďalšieho konania smerujúceho k dokonaniu trestného činu ako forma zániku trestnosti⁹, dodatočne, na rozdiel od okolností vylučujúcich protiprávnosť, sa v prípade lúpeže nemôže pojmovo uplatniť. Pochopiteľne to platí zvlášť vo vzťahu k základnej skutkovej podstate lúpeže. Veľmi ťažké je predstaviť si dosť mimoriadnu situáciu, že by sa dobrovoľné upustenie od dokonania mohlo týkať trestného činu lúpeže spáchaného v spojení s niektorou z kvalifikovaných skutkových podstát tohto trestného činu. Takáto situácia vzhľadom na absenciu konkrétnych praktických poznatkov v tomto smere by však bola iba teoretickou konštrukciou.

Trestný čin lúpeže (úmyselne neuvádzam konkrétne číselné paragrafové znenie jednotlivých trestných zákonníkov platných v súčasnosti alebo predtým, či už v SR, alebo aj v ČR, pretože toto platí pre všetky jednotlivé znenia)¹⁰ je dokonáný už použitím násillia alebo hrozby bezprostredného použitia násillia proti niekomu v úmysle zmocniť sa cudzej veci, pričom vôbec nie je potrebné, aby bol tento úmysel uskutočnený. Aj keď páchatel' po použití násillia dobrovoľne upustí od uskutočnenia svojho úmyslu zmocniť sa cudzej veci, trestnosť trestného činu lúpeže základnej skutkovej podstaty nezaniká podľa § 14 ods. 3 Trestného zákona, pretože čin už bol dokonáný.¹¹

Od dokonania lúpeže v základnej skutkovej podstate fakticky upustiť nie je možné, pretože tento trestný čin je dokonáný samotným uskutočnením násillia alebo hrozby bezprostredného použitia násillia voči poškodenému. Prichádzalo by do úvahy dobrovoľné upustenie od dokončenia tohto trestného činu, tu však o prípad zániku trestnosti (myslí sa ustanovenie § 14 ods. 3 Trestného zákona) nejde. Okolnosť, že bolo dobrovoľne upustené od dokončenia lúpeže, nemá žiadny vplyv na posudzovanie trestnej zodpovednosti páchatel'a, pretože by mala len ten dosah, že trestným činom lúpeže by nebola spôsobená žiadna škoda, čo by sa mohlo odraziť pri zhodnotení stupňa závažnosti príslušného konania páchatel'a¹², resp. posudzovaná ako poľahčujúca okolnosť¹³.

Podobný prípad, ktorý bol pomenovaný ako **materiálne nedokončená lúpež**, uvádza aj judikatúra.¹⁴ Podľa nej ako pokus môžeme posúdiť aj konanie, ktorým páchatel' síce ešte nezačal naplňovať objektívnu stránku trestného činu, ale ktoré má priamy význam pre dokonanie trestného činu, uskutočňuje sa v bezprostrednej časovej súvislosti s následkom, ktorý má nastať, a na mieste, kde má dôjsť k následku trestného činu. Konaním páchatel'ov, ktorí v úmysle násillím alebo hrozbou bezprostredného použitia násillia vynútiť na poškodenom prezradenie úkrytu jeho peňazí s úmyslom sa ich zmocniť a ktorí vniknú s týmto cieľom do domu poškodeného, kde sa zmocňujú jeho vecí a k násilliu alebo hrozbe bezprostredného použitia násillia nedôjde len preto, že sa poškodený pred páchatel'mi v dome ukryl, je potrebné posúdiť ako pokus trestného činu lúpeže podľa § 8 ods. 1 k § 234 ods. 1

⁹ Zákonnodarca sa snaží sľubom dodatočnej beztrestnosti motivovať páchatel'a k tomu, aby si dokonanie činu ešte rozmyslel, § 14 ods. 3 Trestného zákona.

¹⁰ § 188 Trestného zákona (zákon č. 300/2005 Z. z. v platnom znení), § 173 Trestného zákoníku (zákon č. 40/2009 Sb. v platnom znení (ČR)), § 234 zákona č. 140/1961 Zb., platný do účinnosti nových trestných kódexov na území SR aj ČR.

¹¹ R 37/1970 : Trestný čin lúpeže podľa § 234 ods. 1 Trestného zákona je dokonáný už použitím násillia alebo hrozbou bezprostredného násillia proti niekomu v úmysle zmocniť sa cudzej veci bez toho, že by bolo treba, aby sa tento úmysel uskutočnil. Teda aj keď páchatel' po použití násillia dobrovoľne upustí od uskutočnenia svojho úmyslu zmocniť sa cudzej veci, trestnosť činu lúpeže podľa § 234 ods. 1 Trestného zákona nezaniká podľa § 8 ods. 3 Trestného zákona, pretože čin bol už dokonáný.

¹² V Trestnom zákone platnom v minulosti v § 3, ako aj v odbornej literatúre vzťahujúcej sa naň, sa môžeme stretnúť s historizmom „nebezpečnosti činu pre spoločnosť“, tento je ale z obdobných ustanovení v súčasnosti platných trestných kódexov (§ 8 Trestného zákona, resp. § 13 Trestného zákoníka) na území SR aj ČR vypustený.

¹³ Zásady ukladania trestov – § 34 ods. 4 Trestného zákona, snád' aj poľahčujúce okolnosti a priťažujúce okolnosti – § 36 písm. k Trestného zákona „přičinil sa o odstránenie škodlivých následkov trestného činu...“.

¹⁴ R 53/1976

v čase skutku platného Trestného zákona, a nielen ako prípravu na tento trestný čin. Ak páchatelia po predchádzajúcej dohode vnikli násilím do bytu poškodeného v úmysle vykonať na poškodenom násilie, aby sa zmocnili jeho peňazí, naplnili tým znaky pokusu trestného činu lúpeže spáchaného v jednočinnom súbehu s trestným činom porušovania domovej slobody a týchto činov sa dopustili ako spolupáchatelia.

4. Nesúlad úmyslu páchatel'a ohľadom výšky spôsobenej škody so skutočnosťou

Ide tu prakticky o prípad **chyby páchatel'a** v rámci znakov skutkovej podstaty trestného činu, ktorý je **podstatný**. Trestný čin lúpeže je dokonaný použitím násilia alebo hrozby bezprostredného použitia násilia v úmysle zmocniť sa cudzej veci. Nezáleží na tom, či páchatel' tento úmysel uskutoční. Pokiaľ má páchatel' úmysel spôsobiť takýmto činom značnú škodu, avšak tento ťažší následok nenastane (napr. napadnutý mal u seba menšiu hotovosť, než páchatel' predpokladal, alebo sa páchatel'ovi nepodarilo takúto čiastku poškodenému odňať atď.), ide o pokus trestného činu lúpeže podľa § 14 ods. 1 k § 188 ods. 1, ods. písm. b), resp. ods. 3 písm. b) alebo ods. 4 písm. a) Trestného zákona.¹⁵

Učebnice trestného práva hmotného¹⁶, komentáre Trestného zákona, ako aj judikatúra, uvádzajú aj rôzne varianty prípadov, ktoré sa môžu relatívne bežne v praxi vyskytnúť. Pokiaľ škoda, ktorá už bola spôsobená konaním páchatel'a, spolu so škodou, ktorú páchatel' spôsobiť zamýšľal, nedosiahne výšku škody kvalifikovanej skutkovej podstaty, ide o dokonaný trestný čin lúpeže základnej skutkovej podstaty. V prípade, keď škoda už spôsobená spolu so škodou, ktorú páchatel' zamýšľal spôsobiť, dosiahne výšku škody kvalifikovanej skutkovej podstaty, ide o pokus trestného činu lúpeže kvalifikovanej skutkovej podstaty. Nakoniec, v prípade, keď už spôsobená škoda sama dosahuje výšku škody kvalifikovanej skutkovej podstaty a ani spolu so škodou, ktorú páchatel' zamýšľal spôsobiť, nedosiahne výšku škody ešte vyššej kvalifikovanej skutkovej podstaty, ide o trestný čin lúpeže podľa príslušnej kvalifikácie, čiastočne dokonaný, čiastočne nedokonaný v štádiu pokusu, a to aj za okolnosti, že páchatel' útokom, ktorý sa mu nepodarilo dokončiť, chcel získať vec, ktorej hodnota nedosahovala sama osebe výšku škody kvalifikovanej skutkovej podstaty.

5. Pokus vo vzťahu ku kvalifikovanej skutkovej podstate

Problematika popisovaná v predchádzajúcom bode veľmi úzko súvisí so všeobecnou témou, či je vôbec možný **pokus vo vzťahu ku kvalifikovanej skutkovej podstate**, buď všeobecne, alebo práve vo vzťahu k trestnému činu lúpeže, čo pre posúdenie danej otázky nie je až tak zásadné. Platí pochopiteľne, že pokus je všeobecne trestný len pri **úmyselných** trestných činoch. Pokiaľ by úmysel páchatel'a smeroval k spôsobeniu ťažšieho následku porušujúceho rovnaký druhový objekt, ku ktorému však vzhľadom na okolnosti od páchatel'a nezávislých nedošlo, pôjde za podmienok **§ 14 ods. 1 Trestného zákona o pokus trestného činu spáchaného za okolností, ktorá podmieňuje použitie vyššej trestnej sadzby**.¹⁷

¹⁵ R 2/1980: Na dokonanie trestného činu lúpeže podľa § 234 ods. 1 Trestného zákona stačí použitie násilia alebo hrozby bezprostredného použitia násilia proti niekomu v úmysle zmocniť sa cudzej veci. Ak však úmysel páchatel'a smeroval k tomu, aby zmocnením sa veci spôsobil značnú škodu, avšak k takejto škode nedôjde, sú jeho konaním naplnené len znaky pokusu trestného činu lúpeže podľa § 8 ods. 1 k § 234 ods. 1, ods. 2 písm. b) Trestného zákona.

¹⁶ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné*, Praha 2009, s. 527-528,

IVOR, J. a kol. *Učebnica Trestné právo hmotné, 2. časť*, Bratislava 2006, s. 96-97.

¹⁷ Napr. neprevzatý R 62/1973, aj keď sa vzťahuje na iný trestný čin, a to znásilnenie, podľa úpravy účinnej v čase vydania rozhodnutia:

Často uvádzaný príklad sa týka práve lúpeže. Na dokonanie trestného činu lúpeže postačí použitie násilia alebo hrozby bezprostredného použitia násilia proti niekomu v úmysle zmocniť sa cudzej veci, pokiaľ však úmysel páchatel'a smeroval k tomu, aby zmocnením sa veci spôsobil značnú škodu, a k takému následku, resp. účinku, nedošlo, sú jeho konaním naplnené iba znaky pokusu trestného činu lúpeže ku kvalifikovanej skutkovej podstate.¹⁸

Pokus trestného činu s tzv. kvalifikovanou skutkovou podstatou nie je možný, keď je použitie vyššej trestnej sadzby podmienené nedbanlivostným spôsobením ťažšieho následku, ktorý porušuje rovnaký druhový objekt, aký je predmetom ochrany v základnej skutkovej podstate, a keď úmyselné spôsobenie takéhoto ťažšieho následku už zakladá znaky iného úmyselného trestného činu postihnutého **vyššou** trestnou sadzbou.¹⁹

Pokiaľ následok, ktorý je znakom základnej skutkovej podstaty, porušuje iný druhový objekt než ťažší následok uvedený ako okolnosť podmieňujúca použitie vyššej trestnej sadzby, môže sa výnimočne na ťažší následok, ktorý nastal, vzťahovať aj nedbanlivosť.²⁰

V praxi som sa stretol, okrem v úvode popísaného, aj s inými prípadmi, ktoré by mali byť v súčasnosti kvalifikované ako pokus obzvlášť závažného zločinu lúpeže podľa § 14 ods. 1 k § 188 ods. 1, ods. 2 písm. c), ods. 3 písm. a) Trestného zákona.

Jeden spočíval v tom, že páchatel' v nočných hodinách vnikol do rodinného domu osoby vyššieho veku, požadoval po nej pod hrozbou zabitia, keď jej hrozil kuchynským nožom, vydanie alkoholu a liekov, následne poškodenú bodol nožom do hrudníku vľavo a spôsobil jej zranenia, ktoré neboli ťažkou ujmom na zdraví, ale podľa záverov znaleckého posudku z odvetvia súdneho lekárstva takáto ujma hrozila.

Ďalší prípad bol podobný – páchatel', ktorý požadoval peniaze po vniknutí do rodinného domu poškodenej, jej omotal povraz okolo krku a dokonca ju škrtil, ale po krátkej dobe bol vyrušený a v škrtení nepokračoval, takže jej spôsobil povrchové zranenia na krku, k vzniku závažnejších zranení teda len preto nedošlo. Aj pri týchto skutkoch sa ponúka kvalifikácia aj ako pokus trestného činu vraždy podľa § 145 Trestného zákona, ale takáto kvalifikácia je neprieichodná.

Druhý popísaný skutok bol ako pokus trestného činu lúpeže ku kvalifikovanej skutkovej podstate právoplatne odsúdený súdom, v prvom prípade sa tak aj napriek podanému odvolaniu zo strany prokuratúry nestalo.²¹

6. Trestný čin lúpeže, čiastočne dokonaný, čiastočne nedokonaný v štádiu pokusu

I. Pri pokuse trestného činu znásilnenie podľa § 8 ods. 1k § 241 ods. 1 Trestného zákona môže byť páchatel' postihnutý aj podľa ustanovení ods. 2 písm. a) citovaného ustanovenia, pokiaľ ťažší následok zavinil z nedbanlivosti. Je tu totiž ťažším následkom porušený iný druhový objekt. Následok uvedený v § 241 ods. 1 porušuje ľudskú dôstojnosť, ťažší následok uvedený v § 241 ods. 2 písm. a) zdravie človeka.

II. V prípadoch, keď ťažší následok podmieňujúci použitie vyššej trestnej sadzby porušuje ten istý druhový objekt, je síce možný pokus i vo vzťahu k tomuto následku, avšak za predpokladu, že na tento ťažší následok sa vzťahuje úmysel páchatel'a (nie nedbanlivosť) a ťažší následok nenastal.

¹⁸ Porovnaj s tým, čo bolo už rozobrané pod bodom 3., ďalej napr. ŠÁMAL, P., PÚRY, F., RIZMAN, S., *Trestní zákon : komentář. I. díl.*, 6. dopl. a přeprac. vyd., Praha 2004, s. 75 a násl.,

¹⁹ R 9/1974

²⁰ ŠÁMAL, P., PÚRY, F., RIZMAN, S. *Trestní zákon : komentář. I. díl.*, 6. dopl. a přeprac. vyd., Praha 2004, s. 77

²¹ Vid' aj bod č. 1 článku

Aj tu ide o prípady, ktoré sa vyskytli v praxi. Napríklad konanie páchatel'a, ktorý pri dvoch útokoch pokračujúceho trestného činu dokonil trestný čin lúpeže a pri treťom útoku použil hrozbu použitia zbrane na odcudzenie peňazí, ktorých celková hodnota zo všetkých troch skutkov by prekročila sumu kvalifikovanej skutkovej podstaty, je nutné kvalifikovať ako trestný čin lúpeže kvalifikovanej skutkovej podstaty, čiastočne dokonaný a čiastočne nedokonaný podľa § 14 ods. 1 Trestného zákona. Síce ani v treťom prípade pri samostatnom posudzovaní nešlo o pokus lúpeže, páchatel'ovi bolo prítomnými zamestnancami a ďalšími osobami zabránené v dokončení, nie dokonaní lúpeže.

7. Nespôsobilý pokus lúpeže

Na ilustráciu by som opäť uviedol konkrétny prípad. Dvaja páchatelia, ktorí mali byť stíhaní za pokus trestného činu lúpeže, podali poškodenému vodku, v ktorej rozpustili 4 ks tabliet lieku s cieľom uspať poškodeného, a neskôr, keď poškodený na lavičke pred reštauráciou zaspal, mu odcudzili z vrečka bundy mobilný telefón v nepatrnej hodnote. Vec bola nesprávne posúdená ako priestupok s odôvodnením, že nebolo preukázané, že by obvinený použil voči poškodenému násilie alebo hrozbu bezprostredného použitia násillia v úmysle zmocniť sa cudzej veci, údajne nešlo ani o uvedenie poškodeného ľst'ou do stavu bezbrannosti, takže nebola naplnená skutková podstata trestného činu lúpeže, a to ani v štádiu pokusu. Bolo však prehliadnuté, že mohlo ísť o **nespôsobilý pokus trestného činu lúpeže**, pričom bolo potrebné okrem iného bližšie skúmať, aké účinky mohla mať určitá dávka podaného lieku, ktorý bol rozpustený v alkoholickom nápoji.

Všeobecne platí, že **pokus použitím nespôsobilého prostriedku** je trestný, je to na individuálnom posúdení orgánov činných v trestnom konaní a súdov, v minulosti najmä pokiaľ jeho nebezpečnosť pre spoločnosť bola vyššia ako nepatrná.²²

V rámci okolností, pre ktoré nedošlo k dokonaniu trestného činu, je potrebné najmä zhodnotiť, či neúspech trestnej činnosti bol spôsobený prevažne náhodnými okolnosťami, alebo tým, že páchatel' nebol schopný zvoliť spôsobilé prostriedky. Medzi konkrétnymi jednotlivými prípadmi nespôsobilých pokusov budú podstatné rozdiely podľa individuálneho posúdenia, či boli naplnené znaky skutkovej podstaty niektorého z trestných činov nachádzajúcich sa v osobitnej časti Trestného zákona.²³ Vylúčenie trestnej zodpovednosti v prípade nespôsobilých pokusov už dopredu, bez posúdenia konkrétneho prípadu, by v niektorých prípadoch znamenalo, že trestná zodpovednosť záleží na náhode.

8. Záver

V článku uvedené situácie dokumentujú, že výskyt prípadov pokusu trestného činu lúpeže v praxi nemusí predstavovať výnimku, ako by sa na prvý pohľad mohlo zdať.

Záverom by som poukázal na problém, ktorý sa týka tých najzávažnejších prípadov lúpeží, lúpežných vrážd, prípadne ich pokusov, z hľadiska možného jednočinného súbehu kvalifikácií podľa §§ 144 ods. 1, ods. 2 písm. f) resp. 145 ods. 1, ods. 2 písm. e) Trestného zákona a § 188 ods. 1, ods. 3 písm. a), resp. ods. 4 písm. b) Trestného zákona, a to prípadne aj v štádiu pokusu podľa § 14 ods. 1 Trestného zákona.

Mohlo by tu ísť o ďalšiu skupinu prípadov možného výskytu pokusu lúpeže. Z toho, čo sa dopredu naznačuje, sa jasne ukazuje, že to tak nie je a ani byť **nemôže**. Napriek tomu je potrebné zaoberať sa týmto problémom.

²² § 3 ods. 2 Trestného zákona č. 140/1961 Zb. účinného do 31. 12. 2005.

²³ § 8 Trestného zákona.

Trestný čin vraždy môže byť spáchaný v úmysle získať majetkový prospech, čo vo svojich dôsledkoch znamená, že k získaniu majetkového prospechu nemusí skutočne dôjsť, čiže páchatel' iného úmyselne usmrtil, či už s vopred uváženou pohnútkou, alebo bez nej a čin spáchal v úmysle získať majetkový prospech, ale k jeho získaniu nedošlo, je to do značnej miery obdobné ako koncept, na ktorom je založený samotný trestný čin lúpeže. Výška majetkového prospechu môže byť dôležitá pri posudzovaní materiálnej stránky. V úmysle naznačenom v §§ 144 a 145 Trestného zákona je vražda spáchaná najmä v prípadoch, keď konanie páchatel'a smeruje k zmocneniu sa veci patriacej obeti. Spadajú sem aj prípady vrážd spáchaných na objednávku za odmenu, príp. vrážd spáchaných premyslene na účel napr. prístupu k dedičstvu.

Judikatúra, či už tá, ktorá predchádzala v súčasnosti platnému Trestnému zákonu alebo jeho predchodcovi, alebo aj tá, ktorá sa vyskytuje na území Českej republiky, sa veľmi okrajovo zaoberala vzájomným vzťahom skutkových podstát trestných činov vraždy a lúpeže. Napriek tomu, že boli vyslovované veľmi odlišné názory, nakoniec však prevládol výklad, ktorý sa následne presadil aj ohľadom posudzovania ďalších súbehov trestného činu vraždy s trestnými činmi útoku na verejného činiteľa, znásilnenia, vydierania, eventuálne aj pohlavného zneužívania, založený na tom, že jednočinný súbeh trestného činu vraždy a trestného činu lúpeže je vylúčený.²⁴

Z toho logicky vyplýva, že je pojmovo vylúčená aj možnosť posudzovania konania páchatel'a ako pokus trestného činu vraždy a zároveň ako pokus trestného činu lúpeže. Táto eventualita pokusu lúpeže sa v praxi objaviť nemôže a vždy pôjde za splnenia stanovených podmienok len o pokus trestného činu vraždy vo vzťahu ku kvalifikovanej skutkovej podstate. Je otáznne, ako by sa to posudzovalo, keby bol zákonodarca ustanovil rovnakú výšku trestu odňatia slobody pri trestnom čine vraždy podľa § 145 ods. 1, ods. 2 písm. e) Trestného zákona (trest odňatia slobody 20 až 25 rokov alebo na doživotie) a pri trestnom čine lúpeže podľa § 188 ods. 1, ods. 4 písm. a) a b) Trestného zákona (trest odňatia slobody 15 až 25 rokov alebo na doživotie), kde je rozdiel iba v spodnej hranici výšky trestnej sadzby.²⁵

Prečo je dôležité, aby orgán činný v trestnom konaní už pri vyšetrovaní vedel posúdiť v článku uvádzané skutočnosti ?

K najväčšiemu počtu chýb, väčšinou nenapraviteľných, dochádza v začiatočných fázach vyšetrovania. Je potrebné, aby sa orgán činný v trestnom konaní zaoberal dokazovaním možnosti spáchania pokusu trestného činu, ale vo vzťahu ku kvalifikovanej skutkovej podstate, už od začiatku. Je známe, že inak sa vyšetruje priestupok, inak prečin a inak zločin, resp. obzvlášť závažný zločin, sú iné možnosti použitia dokazovania dané aj zákonom.

Ambíciou tohto článku je vyvolať čo najširšiu odbornú diskusiu na témy v ňom spracované.

Literatúra

²⁴ Napr. R 27/1992: Ak páchatel' úmyselne usmrtil iného, aby sa zmocnil cudzej veci, možno takýto skutok posúdiť len ako trestný čin vraždy podľa § 219 ods. 1, ods. 2 písm. f Trestného zákona.

²⁵ Podľa v čase napísania článku ešte nepublikovaného stanoviska trestnoprávneho kolégia NS SR pod č. j. Tpj 78/2011: Pravidlo prednosti prísnejšej trestnosti (pri rovnakej špecifikácii činu podľa jeho zákonných znakov sa použije aj pre výber kvalifikácie činu (skutku) pri možnom použití kvalifikovanej skutkovej podstaty podľa príslušného ustanovenia osobitnej časti Trestného zákona oproti posúdeniu tohto skutku ako jednočinného súbehu trestných činov. Ide teda o situáciu, keď tá istá okolnosť bude okolnosťou, ktorá podmieňuje použitie vyššej trestnej sadzby v rámci kvalifikovanej skutkovej podstaty určitého trestného činu a zároveň bude zákonným znakom ako súčasť základnej skutkovej podstaty iného, alternatívne v jednočinnom súbehu kvalifikovaného trestného činu.

BURDA, E., ČENTĚŠ, J., KOLESÁR, J., ZÁHORA, J. a kol. *Trestný zákon. Osobitná časť. Komentár, II. diel.* Praha : C. H. Beck, 2011. 1608 s. ISBN 978-80-7400-394-3

DRAŠTÍK, A., HASCH, K., KUČERA, P., RIZMAN, S. *Přehled judikatury. Trestné činy proti svobodě a lidské důstojnosti I./Loupež.* Praha : ASPI, a.s., 2008. 164 s. ISBN 978-80-7357-314-0

IVOR, J. a kol. *Učebnica Trestné právo hmotné, 1. časť*, Bratislava : IURA Edition, 2006. 530 s. ISBN 80-8078-099-4

IVOR, J. a kol. *Učebnica Trestné právo hmotné, 2. časť*, Bratislava : IURA Edition, 2006. 607 s. ISBN 80-8078-099-4

JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné.* Praha : Leges, 2009. 896 s. ISBN 978-80-87212-24-0

KORGO, D. a kol. *Trestné právo hmotné (všeobecná časť).* Bratislava : Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2012. 237 s. ISBN 978-80-8054-529-1

SAMAŠ, O., STIFFEL, H., TOMAN, P., *Trestný zákon stručný komentár.* Bratislava : IURA Edition, 2006. 884 s. ISBN 80-8078-078-1

ŠÁMAL, P., PŮRY, F., RIZMAN, S., *Trestní zákon : komentář. I. díl., 6. dopl. a přeprac. vyd.,* Praha : C. H. Beck, 2004, 721 s. ISBN 80-7179-896-7

ŠÁMAL, P., PŮRY, F., RIZMAN, S., *Trestní zákon : komentář. II. díl., 6. dopl. a přeprac. vyd.,* Praha: C. H. Beck, 2004. s. 723-1719. ISBN 80-7179-896-7

VANTUCH, P., *Trestní zákoník s komentářem.* Olomouc : ANAG, 2011. 1368 s. ISBN 978-80-7263-677-8

Zákon č. 140/1961 Zb. v znení neskorších predpisov
Trestný zákon, zákon č. 300/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov
Trestný poriadok, zákon č. 301/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov
Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
v čase napísania kapitoly ešte nepublikované stanovisko trestnoprávneho kolégia NS SR pod č. j. Tpj 78/2011
Čl. 22 odsek 3 nariadenia ministra vnútra Slovenskej republiky o vymedzení príslušnosti útvarov Policajného zboru pri odhaľovaní trestných činov a zisťovaní ich páchatel'ov, o postupe v trestnom konaní, o výjazdových skupinách a špecializovaných tímoch a o zmene nariadenia ministra vnútra Slovenskej republiky č. 107/2005 o postupe pri evidovaní a manipulácii s vyšetrovacími spismi v platnom znení, ktoré bolo účinné od 15. 4. 2007 a bolo nahradené doteraz platným, aj keď tiež viackrát novelizovaným, N MV SR č. 175/2010, kde je obdobná právna úprava uvedená v čl. 25

Key words: Robbery, Attempted Criminal Offence, Criminal Code, Criminal Investigations, The Fact of Criminal Offence, Development Stages of The Crime.

Summary

The article is trying to handle the summary of those most fundamental groups of cases where in fact we can meet in application practice with the attempted crime of robbery, although at the first meet with the nature of the given facts it may seem that this alternative can not come up in practice and this is the opinion of the part of experts too. It is impossible to leave behind that attempted crime in general bears the same risk of criminal penalty for offender as it is in the case of accomplished offence. Report introduces the summary of

situations, when it is necessary not only possible to legally qualify the actions of the offender by the authorized law enforcement bodies and a court as an attempted crime of robbery.

This is the possible summary of the most typical situations, but it is not excluded that it couldn't arise cases which in this overview aren't included, as well as, that the inclusion or not inclusion of some situations may cause legitimate doubts.

The second chapter, after the introduction deals with the theoretical aspects of the fact of criminal offence of robbery and developmental stages of the crime with a focus on the attempt.

Next chapter discusses the situations of the voluntary renunciation of attempted crime and materially incompleting robbery. The following chapter deals with the situations, which happen in connection with discrepancy of intention of offender concerning the extent of caused damage with the reality.

The fifth, perhaps the most important chapter, deals with an attempt in relation to the qualified merits of a crime. In the next chapter is stated the situation of the criminal offence of robbery, which is partly accomplished, partly unaccomplished at the stage of attempt. The penultimate chapter states situations which are indicated as unable attempted robbery.

In conclusion is stated that situations mentioned in the article document that incidence of the cases of attempted crime of robbery in practice don't have to represent an exception as it might seem at the first look.

Why is important to know to consider in the article stated facts by the law enforcement bodies already in the process of investigation? The largest numbers of mistakes, mostly irreparable, happen at the initial stage of the investigation. It is necessary for the law enforcement bodies to deal with proving the possibilities of attempt to commit a crime, but in relation to the qualified merits of crime since the beginning. It is known that in a different way is investigated a minor offence, otherwise an offence and otherwise a crime, like particularly serious crime, there are other possibilities of using of argumentation given by law.

The ambition of this article is to evoke as possibly the widest professional discussion on the elaborated topics in this article.

*Mgr. Stanislav Barčák
starší vyšetrovateľ PZ ÚKP
Prezídia PZ Bratislava
externý doktorand APZ Bratislava
e-mail: necrobutter13@gmail.com
stanislav.barcak@minv.sk*

Recenzent: JUDr. Ladislav Balún